

TERORIZAM KAO SAVREMENI IZAZOV BEZBEDNOSTI***

Sažetak: *Terorizam je jedan od najvećih izazova savremene bezbednosti. U ovom radu nastojimo da objasnimo kako je terorizam regulisan u zakonodavstvu Republike Srbije i kako i na koji način utiče na bezbednost Republike Srbije i okolnih zemalja. Počevši od AP KiM gde se terorizam pojavljuje još devedesetih godina u ideji da se stvori „Velika Albanija“. Terorizam kao pojava počiva na upotrebi nasilja i ideologiji koja je verski, rasno ili etnički čvrsto opredeljena. Terorizam kao krivično delo u našem zakonodavstvu predstavlja jedno od najtežih krivičnih dela svrstano u kategoriju krivičnih dela protiv čovečnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom. Ono što se smatra problemom u borbi protiv terorizma jeste što dan danas ne postoji opšteprihvaćeno shvatanje o tome šta je zapravo terorizam? Ova pojava koja danas već uzima maha, konstantno napreduje u svakom smislu, te je neophodno za početak pronaći put koji vodi do kontrolisanja ove pojave. Narušavanjem ljudskih prava i drugih materijalnih dobara terorizam ugrožava globalni poredak.*

Ključne reči: *terorizam, krivično delo, bezbednosti.*

* Docent Pravni fakultet, Megatrend univerzitet, Beograd; lakusic2@gmail.com

* Saradnik u nastavi, Pravni fakultet, Megatrend univerzitet, Beograd; slolic97@gmail.com

** Rad je rezultat projekta Pravnog fakulteta FPBISD - Bezbednosni izazovi savremenog društva

1. Uvod

Globalni fenomen, savremeni izazov bezbednosti, oblik političkog kriminaliteta i pre svega u našem zakonodavstvu krivično delo-terorizam. Terorizam je izuzetno složen problem današnjice, opasan po društvo zbog njegove osnovne karakteristike a to je manifestacija nasilja. On se najčešće u literaturi definiše i postavlja kao oblik političkog kriminaliteta koji kroz nasilje i zastrašivanje teži da ostvari svoje ciljeve.

Republika Srbija prepoznaje terorizam kao pretnju po osnovne vrednosti na kojima počiva, kao što su vladavina prava, ljudska prava i demokratija, uključujući slobodu, mir i bezbednost građana, suverenitet i teritorijalni integritet, stabilnost i bezbednost države i legitimno izabranih vlasti, kao i međunarodni mir i bezbednost međunarodne zajednice.¹ Terorizam nije novija pojava, ali ono šta se danas smatra terorizmom definitivno je put ka ostvarenju određenih političkih ciljeva. Veliki broj nevladinih organizacija osniva se za finansiranje terorizma. Takođe je krivično delo pranja novca izrazito povezano sa terorizmom u današnjici.

Ono što je karakteristično za sam pojam terorizma jeste da je nosilac radnje čovek kao pojedinac, najčešće član određene terorističke grupe. Terorizam potekao je od Francuske reči "terreur" što znači strah. Terorizam odlikuje nasilje, strah, fizičko i psihičko zlostavljanje. Glavna meta napada je država kao i njen integritet.

Mnoštvo je zemalja na svetu koje su pod konstantnim pritiskom zbog terorističkih akcija. Motivi za terorističke akcije su raznovrsne prirode, ali mahom u svim zemljama su ciljevi koji su zasnovani na političkim, verskim i socijalnim motivima. Ne postavlja se pitanje samo kako se finansiraju teroristički akti? Nego je pitanje kako se države i njihovi stanovnici oporavljaju nakon terorističkih akata? Zar i danas kada živimo u vremenu u kom je vladavina prava neophodna u kom je prioritet zaštititi ljudska prava, ne možemo da stanemo na put ovom globalnom problemu. Zar se za ostvarenje političkih ciljeva sprovode teroristički akti? Terorizam je pre svega nehuman akt, kršenje ljudskih prava, ugrožavanje okoline i još mnogo toga što šteti čoveku i društvu.

2. Pojam terorizma i terorizam kao krivično delo u zakonodavstvu Republike Srbije

Terorizam u našem zakonodavstvu svrstava se u krivično delo protiv čovečnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom. Vlada Republike Srbije donela je Nacionalnu strategiju za sprečavanje i borbu protiv terorizma za period od 2017 do 2021. godine. Cilj strategije jeste prevencija u borbi protiv terorizma

¹ Nacionalna strategija za borbu protiv terorizma za period 2017-2021. str 1.

kao i da se obezbedi i omogući stabilna spoljna politika, trajna globalna i unutrašnja stabilnost. Strategija naglašava da se terorizam ne treba povezivati sa bilo kakvim verskim, rasnim, etničkim i drugim grupama.

Terorizam se svrstava u kategoriju krivičnih dela protiv čovečnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom. Naše zakonodavstvo u Krivičnom zakoniku terorizam definiše članom 391. i navodi sledeće: „Ko u nameri da ozbiljno zastraši stanovništvo, ili da prinudi Srbiju, stranu državu ili međunarodnu organizaciju da nešto učini ili ne učini, ili da ozbiljno ugrozi ili povredi osnovne ustavne, političke, ekonomske ili društvene strukture Srbije, strane države ili međunarodne organizacije: 1) napadne na život, telo ili slobodu drugog lica; 2) izvrši otmicu ili uzimanje talaca; 3) uništi državni ili javni objekat, saobraćajni sistem, infrastrukturu uključujući i informacione sisteme, nepokretnu platformu u epikontinentalnom pojasu, opšte dobro ili privatnu imovinu na način koji može da ugrozi živote ljudi ili da prouzrokuje znatnu štetu za privredu; 4) izvrši otmicu vazduhoplova, broda ili drugih sredstava javnog prevoza ili prevoza robe; 5) proizvodi, poseduje, nabavlja, prevozi, snabdeva ili upotrebljava nuklearno, biološko, hemijsko ili drugo oružje, eksploziv, nuklearni ili radioaktivni materijal ili uređaj, uključujući i istraživanje i razvoj nuklearnog, biološkog ili hemijskog oružja; 6) ispusti opasne materije ili prouzrokuje požar, eksploziju ili poplavu ili preduzima druge opšteopasne radnje koje mogu da ugroze život ljudi; 7) ometa ili obustavi snabdevanje vodom, električnom energijom ili drugim osnovnim prirodnim resursom koje može da ugrozi život ljudi, kazniće se zatvorom od pet do petnaest godina.²

Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorizma u članu 2. definiše šta se podrazumeva pod finansiranjem terorizma i pod pojmom „terorizam“.

Finansiranjem terorizma, u smislu ovog zakona, smatra se obezbeđivanje ili prikupljanje imovine ili pokušaj njenog obezbeđivanja ili prikupljanja, u nameri da se koristi ili sa znanjem da može biti korišćena, u celosti ili delimično:

- 1) za izvršenje terorističkog akta;
- 2) od strane terorista;
- 3) od strane terorističkih organizacija.

Pod finansiranjem terorizma smatra se i podstrekavanje i pomaganje u obezbeđivanju i prikupljanju imovine, bez obzira da li je teroristički akt izvršen i da li je imovina korišćena za izvršenje terorističkog akta.

Terorističkim aktom, u smislu ovog zakona, smatra se delo utvrđeno sporazumima navedenim u aneksu uz Međunarodnu konvenciju o suzbijanju finansiranja terorizma, kao i bilo koje drugo delo čiji je cilj da izazove smrt ili težu

² Krivični zakonik, (*“Sl. glasnik RS”*, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019), čl 391.

telesnu povredu civila ili bilo kog drugog lica koje ne učestvuje aktivno u neprijateljstvima u slučaju oružanog sukoba, kada je svrha takvog dela, po njegovoj prirodi ili spletu okolnosti povezanih sa tim delom, da zastraši stanovništvo, ili da primora neku vladu ili neku međunarodnu organizaciju da učini ili da se uzdrži od činjenja nekog dela. Teroristom, u smislu ovog zakona, smatra se lice koje samo ili sa drugim licima sa umišljajem:

- 1) pokuša ili učini teroristički akt na bilo koji način, neposredno ili posredno;
- 2) podstrekava i pomaže u izvršenju terorističkog akta;
- 3) raspolaže saznanjem o nameri grupe terorista da izvrši teroristički akt, doprinese izvršenju ili pomogne grupi nastavljanje vršenja terorističkog akta sa zajedničkom svrhom.

Terorističkom organizacijom, u smislu ovog zakona, smatra se grupa terorista koja:

- 1) pokuša ili učini teroristički akt na bilo koji način, neposredno ili posredno;
- 2) podstrekava i pomaže u izvršenju terorističkog akta;
- 3) raspolaže saznanjem o nameri grupe terorista da izvrši teroristički akt, doprinese izvršenju ili pomogne grupi nastavljanje vršenja terorističkog akta sa zajedničkom svrhom.³

Republika Srbija donela je Zakon o potvrđivanju konvencije Saveta Evrope o sprečavanju terorizma. Zakon navodi sledeće: „Zemlje članice Saveta Evrope i druge potpisnice ovog dokumenta, smatrajući da je cilj Saveta Evrope postizanje većeg jedinstva među zemljama članicama; priznajući vrednost snaženja saradnje sa drugim potpisnicama ove konvencije; želeći da preduzmu delotvorne mere za sprečavanje terorizma i, pre svega, za suprotstavljanje javnim provokacijama da se počine teroristička dela i da se regrutuju i obučavaju lica za terorizam; svesne duboke zabrinutosti koju izazivaju povećanje broja terorističkih krivičnih dela i rastuća teroristička pretnja; svesne neizvesne i opasne situacije sa kojom su suočeni oni koji trpe zbog terorizma, i s tim u vezi još jednom naglašavajući svoju duboku solidarnost sa žrtvama terorizma i njihovim porodicama; priznajući da krivična dela terorizma i krivična dela koja su navedena u ovoj konvenciji, ko god da je njihov učinilac, ni pod kakvim okolnostima ne mogu biti opravdana razlozima političke, filozofske, ideološke, rasne, etničke, verske ili neke druge slične prirode, i podsećajući na obavezu svih strana ugovornica da spreče takva krivična dela i da ih, ako nisu bila sprečena, krivično gone i obezbede da ona budu kažnjiva kaznama kod kojih se uzima u obzir sva težina prirode tih dela; podsećajući na potrebu za jačanjem borbe protiv terorizma i iznova potvrđujući da sve mere koje se preduzimaju radi sprečavanja ili suzbijanja terorističkih krivičnih dela moraju poštovati vladavinu prava i demokratske vrednosti, ljudska prava i osnovne slo-

³ Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma (*“Sl. glasnik RS”, br. 113/2017, 91/2019 i 153/2020*) član 2.

bode, kao i ostale odredbe međunarodnog prava, uključujući, gde je primenjivo, međunarodno humanitarno pravo; priznajući da nije svrha ove konvencije da utiče na ustanovljena načela u vezi sa slobodom izražavanja i slobodom udruživanja; podsećajući da teroristički akti imaju, po svojoj prirodi ili kontekstu, namenu da ozbiljno zastraše stanovništvo ili da protivno zakonima i propisima primoraju neku vladu ili neku međunarodnu organizaciju da preduzme neku akciju ili da se uzdrži od preduzimanja neke akcije ili da ozbiljno destabilizuju ili unište osnovne političke, ustavne, ekonomske ili socijalne strukture zemlje ili međunarodne organizacije.”⁴

Neminovno je da naše zakonodavstvo reguliše pitanje i problematiku terorizma donošenjem zakona i ratifikovanjem međunarodnih konvencija i ugovora. Ono što vidimo jeste da to u pojedinim slučajevima nije dovoljno, šta više neophodno je postići međunarodni konsenzus po pitanju definisanja samog pojma terorizma. Još uvek nije utvrđena opšteprihvaćena definicija koju prihvataju apsolutno sve države na svetu, ali kada bi do toga došlo, postigli bismo zasigurno napredak. Terorizam kao krivično delo, opstaje, menja se i prilagođava današnjici. Terorističke grupe zasnivaju se na njihovim “ideološkim načelima”, ali je osnov ideje zastrašivanje naroda, politički uticaj i ostvarivanje cilja kroz primenu nasilja i političkog kriminaliteta.

Pojam terorizam često dovodimo u vezu sa pojmom ekstremizma iako se radi o dva pojma koji su na određeni način povezani ovi pojmovi se ujedno i razlikuju.

Ekstremizam spada u red fenomena koji se neprestano eksploatišu u svakodnevnom životu i koje je sa teorijskog stanovništva teško definisati. Ekstremizam potiče od latinske reči *extremus* što znači krajnost, nepopustivost u određenim idejama, stavovima i postupcima. Ekstremizam korespondira sa idejom granice odnosno ograničavanja.⁵

Termini radikalizam i ekstremizam se često smatraju sinonimima, ali stoji mogućnost i potreba razgraničenja ova dva fenomena. Sve ekstremističke grupe imaju radikalne stavove, pa možemo reći da je radikalizacija svakako jedan od preduslova za ekstremizam.⁶

Od svih vrsta ekstremizma najopasniji je onaj u politici, jer može dovesti do velikih posledica po društvo. Da bi mu se pripisalo političko svojstvo, ekstremizam mora ispuniti dva uslova: mora imati političke motive i političke posledice. Politički ekstremizam uvek nastaje „sa političkim namerama i egzistira u polju politike. Ukoliko ne postoji politička motivisanost, odnosno, politički cilj, ne može se govoriti o političkom ekstremizmu. Politički ekstremizam uvek predstavlja borbu protiv neke i nečije politike, odnosno, političke vlasti i pokušaj zasnivanja sopstvene ili, pak, borbu za održanje nekog režima na vlasti.”⁷

⁴ “Sl. glasnik RS - Međunarodni ugovori”, br. 19/2009

⁵ Đorić, Marija, „Teorijsko određenje ekstremizma“, Kultura polisa, 2012, br. 17, str. 45.

⁶ Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju (OSCE) (2014).

⁷ D. Simeunović; Terorizam – drugo izdanje, Pravni fakultet, Beograd, 2009., str. 156

Zakon o organiziranju raspolaganja imovinom u cilju sprečavanja terorizma i širenja oružja za masovno uništenje u svojim odredbama uređuje pojam "označeno lice", navodi: da je označeno lice fizičko lice, pravno lice, kao i grupa ili udruženje, registrovano ili neregistrovano, koje je označeno i stavljeno na listu terorista, terorističkih organizacija ili finansijera terorista, kao i na listu lica koja se dovode u vezu sa širenjem oružja za masovno uništenje i posebnim listama na osnovu: odgovarajućih rezolucija Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija ili akata međunarodnih organizacija čiji je država član, predloga nadležnih državnih organa ili na osnovu obrazloženog zahteva strane države.

Pod posebnim listama podrazumevaju se liste na osnovu rezolucija Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija ili akata međunarodnih organizacija čiji je država član, a koje se ne odnose na fizička ili pravna lica, grupe ili udruženja, već na pokretne i nepokretne stvari koje se dovode u vezu sa širenjem oružja za masovno uništenje, kao što su brodovi, avioni i drugo. Postoje dve vrste listi označenih lica:

1. Lista označenih lica Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija i drugih međunarodnih organizacija u kojima je Republika Srbija član. Ova lista se primenjuje direktno, preuzima se u originalu na engleskom jeziku i objavljuje na veb sajtu Uprave. Ažurira se u realnom vremenu i može se pretražiti na pretraživaču koji se nalazi na veb sajtu Uprave;
2. Lista koju Vlada Republike Srbije utvrđuje rešenjem. Ona se može utvrditi na osnovu a) predloga nadležnih državnih organa, na osnovu opravdanog uverenja da je lice terorista, da finansira terorizam, da je uključeno u aktivnosti terorističke grupe ili vršenje terorističkog akta, odnosno da je u vezi sa širenjem oružja za masovno uništenje (tzv. domaća lista); b) obrazloženog zahteva druge države.

Opravdano uverenje da je lice terorista, da finansira terorizam, da je uključeno u aktivnosti terorističke grupe ili vršenje terorističkog akta ili je u vezi sa širenjem oružja za masovno uništenje» je onaj stepen uverenja koji razuman čovek prosečnih intelektualnih sposobnosti može steći na osnovu dokaza - činjenica koje su opštepoznate ili dokazive i verodostojnih informacija kojima raspolažu nadležni državni organi.⁸

3. Organi nadležni za borbu protiv terorizma na teritoriji Republike Srbije

U sastavu direkcije policije- uprava kriminalističke policije osnovana je Služba za borbu protiv terorizma i ekstremizma u decembru 2013. godine, proširenjem Odeljenja za praćenje i istraživanje pojava terorizma. Ova služba pri-

⁸ <http://www.apml.gov.rs/latinica/kako-se-lica-oznacavaju-kao-teroristi>

kuplja operativna saznanja na teritoriji Republike Srbije u vezi sa svim licima, grupama i organizacijama za koje postoji naznaka da su u vezi sa ekstremizmom i terorizmom.

Služba kontinuirano radi i prikuplja sve informacije na teritoriji Republike Srbije kako bi suzbila svaku vrstu terorizma i ekstremizma, koja može znatno da utiče na stabilnost države. Ona saraduje sa organizacionim jedinicama Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, kako sa pravosudnim organima tako i sa bezbednosno-obaveštajnim, kao i drugim nadležnim organizacijama. Služba za borbu protiv terorizma i ekstremizma se sastoji od Odeljenja za borbu protiv terorizma i Odeljenja za borbu protiv ekstremizma, kao i četiri terenska odseka u Beogradu, Novom Sadu, Nišu i Novom Pazaru.

Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, terorizma i korupcije, propisuje nadležnost državnih organa koji su nadležni za suzbijanje u ovom slučaju konkretno terorizma. Nadležnost državnih organa koji postupaju u predmetima krivičnih dela organizovanog kriminala i terorizma uređeni su članom 4. Zakonom o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala. Nadležni za postupanje u navedenim krivičnim delima su: Tužilaštvo za organizovani kriminal, Ministarstvo unutrašnjih poslova - organizaciona jedinica nadležna za suzbijanje organizovanog kriminala, posebno odeljenje Višeg suda u Beogradu za organizovani kriminal, posebno odeljenje Apelacionog suda u Beogradu za organizovani kriminal i posebna pritvorska jedinica Okružnog zatvora u Beogradu.

Vlada Republike Srbije 2020. godine potpisala je sporazum sa Vladom Ruske Federacije o saradnji u borbi protiv terorizma. Član 1. ovog sporazuma propisuje da je predmet saradnje borba protiv terorizma i finansiranja terorizma u skladu sa odredbama ovog sporazuma i uz poštovanje zakonodavstva i međunarodnih obaveza svojih država. Član 2. ovog sporazuma govori o nadležnim organima za realizaciju ovog sporazuma. Nadležni organi od strane Republike Srbije su: Ministarstvo unutrašnjih poslova RS; Bezbednosno-informativna agencija; Ministarstvo odbrane RS; Republičko javno tužilaštvo i Tužilaštvo za organizovani kriminal.

4. Teroristički akti u Republici Srbiji i na teritoriji AP KiM

Albanski terorizam na Kosovu i Metohiji (KiM), kao i u opštinama Preševo, Bujanovac i Medveđa, povezan sa raznovrsnim oblicima organizovanog kriminala, predstavlja stalnu opasnost za bezbednost građana i političku stabilnost ne samo naše zemlje, već i drugih država u regionu. Nosioци takvog delovanja imaju za cilj da obezbede legalizaciju svojih kriminalnih aktivnosti i stečenog bogatstva, da izdejstvuju stvaranje Velike Albanije ili Velikog Kosova kako bi zaokružili teritoriju koju smatraju albanskim etničkim prostorom i proširili svoje unutrašnje tržište, te da, reciprocno svojoj ekonomskoj snazi, ostvare politički uticaj

i učešće u najvišim organima vlasti na ovoj teritoriji. Podsticanje nasilja i stalno proizvođenje nestabilnosti na Balkanu, omogućava da se navedeni scenario što efikasnije realizuje.⁹

Albanci, posebno sa Kosova i Metohije, razvili su osećaj kolektivnog identiteta, koji je neophodan preduslov za bavljenje organizovanim kriminalom. Upravo je ovaj element, zasnovan na pripadnosti određenoj grupi, povezao albanski organizovani kriminal sa panalbanskim idealima, politikom, vojnim aktivnostima i terorizmom.¹⁰

Ideja o nastanku „velike Albanije“ potiče još od perioda kada je osnovana sama Prizrenska liga i traje sve do dana današnjeg. Sama ideja o stvaranju albanske države razvijala se na ekstremno način i proizvela mnoštvo terorističkih akata koji su ugrozili ljudska i manjinska prava stanovnika KiM.

Ključni, savremeni dokument koji je definisao i opravdao koncept stvaranja Velike Albanije je

„Platforma za rešenje albanskog nacionalnog pitanja“ albanske Akademije nauka iz Tirane, koji je prvi put objavljen u javnosti oktobra 1998. godine. Sva navedena dokumenta polaze od toga da su Albanci praktično podeljeni u pet država, zbog čega nalaze da je jedini put za rešenje albanskog nacionalnog pitanja ujedinjenje u jednu državu.¹¹

Oslobodilačka Vojska Kosova poznatija kao OVK osnovana je 1994. godine sa ciljem da stvori nezavisno Kosovo. Trgovina narkoticima, oružjem i sl. samo su neki od načina na koji se finansirala Oslobodilačka Vojska Kosova. Povezivanjem sa albanskim narodom na različitim teritorijama u jednom trenutku stvorila je toliko jaku mrežu da je brojala čak 20.000 pripadnika.

List «Washington times» je, 1999. godine, objavio tvrdnju američkih agenata za borbu protiv droge da je OVK povezana sa proširenom mrežom organizovanog kriminala, čiji je centar u Albaniji. Dokumenti koje oni poseduju, ukazuju da se radi o jednoj od najmoćnijih organizacija za krijumčarenje heroina na svetu, a da se veliki deo profita ostvarenog ovom nelegalnom delatnošću, usmerava na kupovinu oružja za OVK.¹²

5. Pranje novca i finansiranje terorizma

Terorizam kao teroristički akt i oružana sila na globalnom nivou ugrožava ljudska prava. U našem zakonodavstvu Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma posebnu pažnju posvećuje konkretno finansiranju terorizma.

⁹ Bela knjiga str. 1. https://www.media.srbija.gov.rs/medsrp/dokumenti/bela_knjiga1.pdf

¹⁰ Ibid

¹¹ <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0042-8426/2014/0042-84261401160Z.pdf>

¹² Bela knjiga, str. 10. https://www.media.srbija.gov.rs/medsrp/dokumenti/bela_knjiga1.pdf

Terorističke grupe imaju potrebu za finansiranjem terorističkih napada. Teroristi se koriste različitim metodima za prenošenje novca unutar organizacije ili između terorističkih organizacija, između ostalog i preko finansijskog sektora, fizičkim prenošenjem gotovine putem kurira, i prenošenjem robe kroz sistem trgovine. Dobrotvorne organizacije i alternativni sistemi doznačavanja novca takođe se koriste za prikrivanje prenošenja novca od strane terorista. Sposobnost prilagođavanja i korišćenja pogodnih prilika koju su pokazali teroristi ukazuju na to da su svi načini prenosa novca u svetu donekle izloženi riziku.¹³

Postoji nekolicina terorističkih grupa koje su finansirane od strane pojedinih organizacija u današnjici pa ćemo za to upotrebiti termin „sponzorisani terorizam“. Ilegalne aktivnosti donose prihode i stiže se velika suma novca te je i terorizam pored pranja novca povezan sa ilegalnim delatnostima poput trgovine narkotika, trgovine oružjem i slično. Organizovane kriminalne grupe stiču novac i koriste ga u svrhe finansiranja terorizma. Novac se prikuplja za finansiranje terorističkog akta od strane terorista ili terorističkih organizacija. Sam pojam terorizam nastao je od reči teror što znači sejanje straha. Ono što obeležava terorizam jeste prvenstveno prenošenje određene poruke. Teroristi kroz prvu karakteristiku tačnije kroz prenošenje poruke izazivaju strah među građanima. Oni najčešće koriste monstruozne metode kako bi zastrašili narod i preneli poruku. Jedna od glavnih odlika terorizma takođe je nasilnost i brutalnost. Koriste se izuzetno brutalnim poduhvatima što su pokazali mnogi dosadašnji teroristički akti. Oni planski odrađuju sve svoje poduhvate pa smo do sada na globalnom nivou videli različite terorističke akte. Od napadanja turista verovatno kako bi preneli poruku državi, do stavljanja i aktiviranja eksplozivnih naprava na koncertima ili masovnim okupljanjima.

Kontrolisanje tokova ilegalnog novca, prilikom pranja novca radimo i samom suzbijanju terorizma. Pre svega treba početi od toga koje su potrebe terorističkih grupa, kako i na koji način one finansiraju terorističke akte? Terorističke grupe današnjice su izuzetno razvijene, njihova mreža je veoma široka, te njihovi pripadnici obavljaju najrazličitije poslove. Izvori njihovog finansiranja najčešće potiču od ilegalnih aktivnosti, bilo da se radi o pranju novca kao izvoru prihoda ili trgovina oružjem, narkoticima i sl. Neminovno je da su im potrebna sredstva za promovisanje njihovih ideologija, falsifikovanje isprava, plaćanje operativaca, obuke i različite druge namene.

Terorističke mreže često koriste kompromitovane dobrotvorne organizacije i privredna društva, ili organizacije i društva koja na to pristanu, kao podršku za svoje ciljeve. Na primer, neke grupe povezane su sa ograncima dobrotvornih organizacija u oblastima visokog rizika, odnosno u nedovoljno razvijenim delovima sveta, gde su socijalna davanja od strane države ograničena ili ih uopšte nema. U ovom kontekstu, grupe koje se služe terorizmom kao primarnim

¹³ Radna grupa za finansijske akcije (FAFT), FAFT+GAFI, str 4, preuzeto sa sajta : <http://www.apml.gov.rs/latnica/tipologije>

sredstvom u postizanju svojih ciljeva mogu koristiti i dobrotvorne organizacije koje su sa njima povezane na način da se sredstva preusmeravaju na finansiranje terorističkih napada ili regrutacije, a da se stvara prividan utisak zakonitosti, jer je navodno reč o dobrotvornoj organizaciji.¹⁴

6. Zaključak

Kako bi došlo do suzbijanja ovog pre svega krivičnog dela, samim tim i negativne pojave koja već godinama unazad ugrožava i narušava ljudska prava, neophodno je raditi na jačanju međunarodnih veza, između zemalja i raditi na preventivnim merama. Da bi se preduzele preventivne mere uopšte, neophodno je odvajanje ogromnih resursa kako finansijskih tako i drugih, kao i uključivanje svih državnih aparata. Glavni problem na koji kako teorija a tako i praksa nailaze već godinama unazad jeste kako i na koji način možemo još doprineti suzbijanju terorizma? Kako države odgovaraju na ovaj problem? Grana vlasti koja predstavlja granu zakonodavstva reguliše pravno pitanje, organi unutrašnjih poslova rade na suzbijanju i posledicama, obaveštajne službe prate svojim kontinuiranim radom svaku organizaciju nalik na terorističku, međutim sve je to bezuspešno dokle god ne postoji određeni sistem koji će utvrditi kako sprečiti terorizam. Smatramo da se bez međunarodnog konsenzusa o definiciji samog terorizma i rešavanja pitanja šta za koju državu na svetu on predstavlja, ne možemo doći do napredovanja kada je reč o ovoj globalnoj pošasti. Sa aspekta pravnih nauka, terorizam se može i mora regulisati i prilagođavati kroz zakonodavstvo. Regulisanje pitanja, kako i na koji način se finansiraju terorističke grupe, može dati znatan doprinos ovom problemu. Nadležne institucije uz pojačanu kontrolu rada, takođe mogu pojačati mere prevencije, kako ne bi došlo do velikih gubitaka po čovečanstvo.

¹⁴ Radna grupa za finansijske akcije (FAFT), FAFT+GAFI, str 8, preuzeto sa sajta : <http://www.apml.gov.rs/latinica/tipologije>

Literatura:

- Bošković Goran, Pranje novca, Beosing, 2005;
- Đorić, Marija, „Teorijsko određenje ekstremizma“, Kultura polisa, 2012. br. 17.
- Ignjatović Đorđe, Kriminologija, Pravni fakultet, Beograd, 2016;
- Simeunović Dragan, Terorizam, Pravni fakultet, Beograd, 2009;
- Lutovac Svetislav, Lutovac Nikoleta, “Terorizam kao oblik političkog nasilja”, “Vojno djelo”, DOI: 10.5937/vojdelo1907491L;
- Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, (“Sl. glasnik RS”, br. 113/2017, 91/2019 i 153/2020)
- Zakon o potvrđivanju konvencije Saveta Evrope o sprečavanju terorizma- („Službeni glasnik“, Međunarodni ugovori, br (19-2009)
- Krivični zakonik, (“Sl. glasnik RS”, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019;
- Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, terorizma i korupcije, (“Sl. glasnik RS”, br. 94/2016 i 87/2018 - dr. zakon);
- Konvencija o zaštiti ljudskih prava i sloboda;
- Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju terorizma;
- Međunarodni pakt o građanskim i ljudskim pravima;
- Nacionalna strategija za sprečavanje i borbu protiv terorizma za period 2017-2021, („Službeni glasnik RS”, br. 55/05, 71/05 – ispravka, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – US, 72/12, 7/14 – US i 44/14);
- Radna grupa za finansijske akcije (FAFT), FAFT+GAFI, str 8, preuzeto sa sajta : <http://www.apml.gov.rs/latinica/tipologije>;
- “Albanski terorizam na Kosovu i Metogiji”, Vlada RS, 2003. preuzeto sa sajta: https://www.media.srbija.gov.rs/medsrp/dokumenti/bela_knjiga1.pdf;
- http://www.mup.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava%20kriminalisticke%20policije/szbpte!/ut/p/z0/fY2xCsIwF_AB_pcVZXow24BgcArZBsIMxS3mWtj5b05DEDn69_QLHg-MOLBiwDhca-MNHscFr5bkVzOWqxU4yXqhKcSVEWSqvDnhUM6h1aa91sKk wOzmD_22uOB33SA1iP6bkl189gPj7ggtkY6E3r1GKIduwyP0_U0qsDE78Pnzw o7pJ-mec_DYIBmw!!/

TERRORISM AS A CONTEMPORARY SECURITY CHALLENGE

Abstract: *Terrorism is one of the greatest challenges to modern security. In this paper, we try to explain how terrorism is regulated in the legislation of the Republic of Serbia and how and in what way it affects the security of the Republic of Serbia and surrounding countries. Starting with the AP of Kosovo and Metohija, where terrorism appears in the 1990s in the idea of creating a “Greater Albania”. Terrorism as a phenomenon is based on the use of violence and an ideology that is religiously, racially or ethnically firmly determined. Terrorism as a crime in our legislation is one of the most serious crimes classified in the category of crimes against humanity and other goods protected internationally. What is considered a problem in the fight against terrorism is that even today there is no generally accepted understanding of what terrorism really is? This phenomenon, which is already gaining momentum today, is constantly advancing in every sense, and it is necessary to start finding a path that leads to controlling this phenomenon. By violating human rights and other material goods, terrorism threatens the global order.*

Key words: *terrorism, crime, security.*